

**ETELÄPOHJALAINEN
MAAHANMUUTTAJAN
KOULUPOLKU**

**Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki,
Isokyrö, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka,
Lappajärvi, Lapua, Seinäjoki, Soini, Teuva,
Vimpeli ja Ähtäri**

SISÄLLYS

1	Johdanto	3
2	Kotoutumisen edistäminen.....	5
2.1	Kotoutumista edistävät toimenpiteet	6
2.2	Ohjaus- ja neuvontapalveluita Etelä-Pohjanmaalla.....	8
3	Kasvatusta ja koulutusta ohjaavat keskeiset periaatteet	9
3.1	Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen	9
3.2	Osallisuus.....	9
3.3	Kielitietoisuus eli kielellisesti vastuullinen pedagogiikka	11
3.4	Positiivinen pedagogiikka	12
4	Maahanmuuttajan koulupolku.....	14
4.1	Varhaiskasvatus ja esiopetus.....	14
4.2	Perusopetus.....	15
4.2.1	Valmistava opetus	15
4.2.2	Maahanmuuttajaoppilas yleisopetuksessa	19
4.2.3	Suomi toisena kielenä (S2) -opetus	20
4.2.4	Oman äidinkielen opetus.....	22
4.3	Opinnot perusopetuksen jälkeen	23
4.3.1	TUVA	23
4.3.2	Maahanmuuttajat ammatillisessa koulutuksessa Etelä-Pohjanmaalla	24
4.4	Aikuisten perusopetus ja omaehtoiset opinnot	25
4.4.1	Oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus.....	25
4.4.2	Omaehtoiset opinnot, vapaa sivistystyö	26
4.4.3	Yleiset kielitutkinnot	27
5	Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	28
	Lähteet.....	30
	Lue lisää	31

1 Johdanto

Etelä-Pohjanmaan yhteisenä tavoitteena on integroida maakuntaan muuttavat ulkomaalaiset henkilöt osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja eteläpohjalaista elinympäristöä vahvojen positiivisten veto- ja pitovoimatekijöiden avulla. Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelmassa 2019¹ korostuvat alueellisen yhteistyön vahvistaminen ja yhteisten toimintamallien luominen. Pienessä maakunnassa, jossa toimijoita on rajallinen määrä, on viisautta hakea yhteiset nimittäjät ja rakentaa niiden varaan.

Eteläpohjalainen maahanmuuttajan koulupolku kuvaa kotoutumisen tukemista ja edistämistä koulupolulla varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen ja aikuisten omaehtoiseen opiskeluun. Asiakirja laadittiin alun perin maahanmuuttajien koulutuksen ja kasvatuksen strategiana vuonna 2017 yhteistyössä laajan maakunnallisen toimijajoukon kanssa. Samalla tavoin työstettiin sen päivitys 2021. Etelä-Pohjanmaalla on myös laadittu yhteinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma.

Maahanmuuttajien monipuolisen ja yksilöllisiä tarpeita vastaavan kouluttautumisen mahdollistaminen on eri toimijoiden yhteinen tehtävä.

Keskeisiä käsitteitä

Kotoutuminen²

Maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kotouttaminen²

Kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla.

Maahanmuuttaja

1. Yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä.
2. Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti.²

Ulkomaalainen

Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

¹ Elinvoimaa kansainvälisyydestä. Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma, päivitys 2019. Etelä-Pohjanmaan liitto.

² Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 3 §

Eteläpohjalainen maahanmuuttajan koulupolku, työryhmä

Työpanoksensa asiakirjan päivittämiseen on antanut laaja asiantuntijajoukko eri koulutusasteilta:

Haapala Anne-Mari	Seinäjoen kaupunki
Ikola Eija	Seinäjoen kaupunki
Jaskari Jari	Seinäjoen kaupunki
Kaataja Katja	Seinäjoen kaupunki, MONI-info
Kattelus Pia	Etelä-Pohjanmaan liitto
Kaunisto Heli	Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys
Lamassaari Virpi	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu
Lehtimäki Virpi	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu
Männistö Tuomas	Kauhavan kaupunki, Welcome2EP
Nevala Anna-Kaisa	Kauhajoen opisto
Parantainen Tiina	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu
Peltokangas Sari/Ikola Simo	STEP-koulutus, Lapuan kampus
Pensas Johanna	Etelä-Pohjanmaan opisto
Riskumäki Maarit	Seinäjoen kaupunki
Salmela Mauno	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Tuohisaari Johanna	Seinäjoen kaupunki
Väli-Torala Päivi	Seinäjoen kansalaisopisto
Ylinen Ilkka	Järviseudun ammatti-instituutti

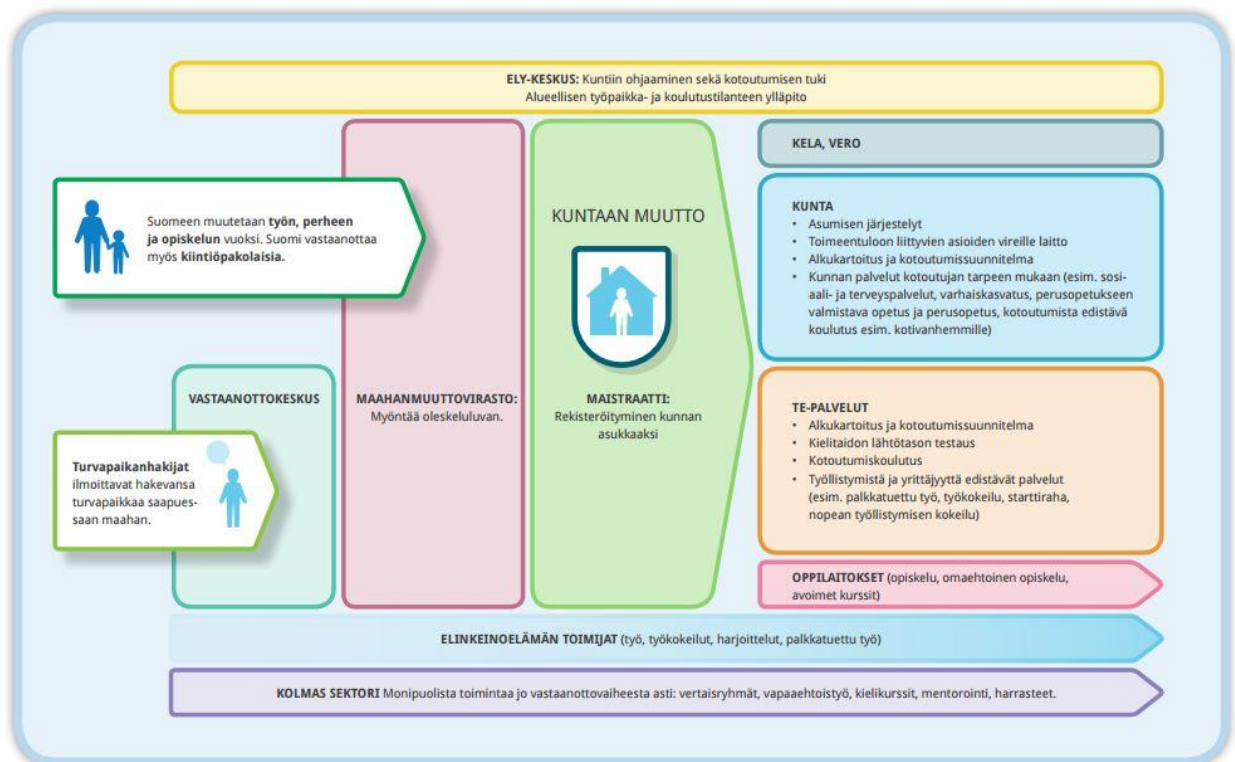
Asiakirjaa tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain.

2 Kotoutumisen edistäminen

Kotoutumisen edistäminen on lakisääteinen tehtävä, jonka tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisesta valtakunnallisesti, ELY-keskus ja kunnat taas omilla alueillaan. ELY-keskuksen keskeisenä maahanmuuttajien kotouttamista koskevana tehtävänä on

- toimeenpanna kotouttamislaki ja seurata sen toteutumista alueellisesti
- sovittaa alueelliset kotouttamistoimenpiteet valtakunnallisten linjausten mukaan
- ohjata kuntia kotouttamisohjelmien tekemisessä ja kotouttamisen toimeenpanossa.

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään ensisijaisesti osana kunnallisia peruspalveluja sekä työ- ja elinkeinohallinnon palveluja.³ Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, TE-toimisto ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt.

Kotouttamisen suunnittelu eri toimijoiden näkökulmasta⁴

³ Kotouttamispalvelut, Työ- ja elinkeinoministeriö <http://tem.fi/kotouttamispalvelut>

⁴ Pakolaisten vastaanotto – tietopaketti kunnille <https://kotoutuminen.fi>

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma. Kotouttamisohjelma voi sisältää esimerkiksi seuraavaa:

- tiedon siitä, miten ohjelma kytkeytyy kunnan strategiseen suunnitteluun ja seurantaan
- suunnitelman siitä, miten kunnan yleiset palvelut toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina
- suunnitelman erityisesti kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteistä
- tiedon kotouttamisen yhteensovittamisesta vastaavasta kunnan viranomaisesta sekä eri toimenpiteistä vastaavista tahoista
- suunnitelman lasten ja nuorten kotoutumisen sekä sosiaalisen vahvistamisen edistämisestä
- suunnitelman työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen edistämisestä ja sosiaalisen edistämisen vahvistamisesta
- suunnitelman hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä
- suunnitelman kotouttamisohjelman ajantasaisesta seurannasta

2.1 Kotoutumista edistävät toimenpiteet

Kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä niiden seurannasta vastaavat kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto yhdessä.

Perustieto, ohjaus ja neuvonta

Ohjauksen ja neuvonnan tarve on suuri erityisesti maahantulon alkuvaiheessa riippumatta maahantulon perusteesta. Maahanmuuttajalle annettavassa tuessa ja ohjauksessa tulee huomioida kotoutujan tausta (kotimaa ja sen tilanne, koulutustausta, elämäkokemukset), ikä, omat tavoitteet ja maahanmuuton syyt.

Maahanmuuttajalle annetaan tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Lisäksi maahanmuuttajalle annetaan tietoa palvelujärjestelmästä ja kotoutumista edistävästä toimenpiteistä.

Alkukartoitus

Maahanmuuttajan kotoutumista ja työllistymistä edistävien toimenpiteiden ja palveluiden tarve arvioidaan alustavasti alkukartoituksessa. Alkukartoituksen käynnistää joko kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto.

Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia

tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto laatii kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa.

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

Kunta laatii alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunnitelman ja alaikäiselle laadittavien muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma.

Perheen kotoutumissuunnitelma

Kunta laatii perheen kotoutumissuunnitelman, jos perheen kokonaistilanne sitä edellyttää. Suunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen tai nuoren kehitystä tukevan ja ohjaavan vanhemmuuden edellytyksiin ja vanhempien tuen ja koulutuksen tarpeisiin.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus on keskeinen toimenpide oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi sekä yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja elämänhallintaan liittyvien valmiuksien parantamiseksi. Se toimii myös väylänä muuhun koulutukseen ja avoimille työmarkkinoille.

Kotoutumiskoulutuksena järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Siihen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista

suunnittelua ja uraohjausta. ELY-keskusten hankkimassa, työvoimakoulutuksena järjestettävässä kotoutumiskoulutuksessa on mahdollista vahvistaa latinalaisten kirjainten osaamista. Muu luku- ja kirjoitustaidottomien koulutus toteutetaan osana vapaan sivistystyön koulutusta.

Kotoutumiskoulutuksen toteuttaminen pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena tukee suuntautumista työmarkkinoille. Kotoutumiskoulutusta voidaan kuitenkin järjestää myös omaehtoisena opiskeluna, mikä puolestaan tarjoaa monipuolisempia vaihtoehtoja opiskelulle ja vastaa maahanmuuttajien koulutustarpeisiin erilaisissa elämäntilanteissa.

2.2 Ohjaus- ja neuvontapalveluita Etelä-Pohjanmaalla

Ohjaus- ja neuvontapalveluita on kunnissa toistaiseksi saatavissa vain hankkeissa. Tavoitteena on vakiinnuttaa palvelut osaksi kuntien normaalia toimintaa.

MONI-infon palvelut: aikuiset, perheet, nuoret

Seinäjoen kaupungin maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelu (Immigrant's Advisory and Guidance Service MONI) on maksuton matalan kynnyksen palvelu, jossa toimii hankkeikana maahanmuuttajakoordinaattori ja palveluohjaaja. MONI-info on aloittanut 16.3.2020 ja sen rahoittaja on Keski-Suomen ELY / ESR (75%) ja Seinäjoen kaupunki (25%). Hankkeika päättyy 31.12.2022. Tavoitteena on, että kaupungissa olisi hankkeen päättymisen jälkeen pysyvä MONI-info eli maahanmuuttajia palveleva infopiste. MONI-info palvelee myös esimerkiksi elinkeinoelämää, oppilaitoksia ja muita sidosryhmiä. MONI-infon asiakkuus on vapaaehtoista. MONI-infon kautta on saatavissa ALKU-tapaaminen (ALKU Meeting) alkukartoitus. Seinäjoen kaupungin pakolaispalveluiden asiakkaita ovat lakisääteisen kotoutumisjakson piiriin kuuluvat.

Welcome2EP - South Ostrobothnia welcome office

Welcome2EP -hanke on koko Etelä-Pohjanmaan alueella (ei Seinäjoki) toimiva ohjaus- ja neuvontapalvelu maahan muuttaneille. Asiakkaille tarjotaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, asumisesta, työllistymisestä, koulutuksesta ja vapaa-ajan toiminnasta. Lisäksi asiakasta avustetaan erilaisten lomakkeiden ja lupahakemusten täyttämässä. Palvelu on suunnattu kaikille maahan muuttaneille oleskelun tarkoituksesta tai pituudesta riippumatta. Palvelut ovat maksuttomia ja tarvittaessa palvelu toteutetaan tulkattuna. Maahanmuuttajien lisäksi asiakkaita ovat ulkomaista työvoimaa työllistävät yritykset sekä kuntien ja muiden sidosryhmien henkilöstö. Hanketta toteutetaan Työ- ja elinkeinoministeriön erityisavustuksella ja rahoitus vahvistetaan toistaiseksi vuosittain.

3 Kasvatusta ja koulutusta ohjaavat keskeiset periaatteet

“Yksinkertaisimmillaan moninaisuus tarkoittaa ihmisen ominaisuuksien summaa. Olisi tärkeä oivaltaa, että me kaikki olemme moninaisia eikä vain hän, jonka koen itsestäni erilaiseksi.”

Helsingin yliopiston kasvatustieteiden yliopistonlehtori, dosentti Heini Paavola

3.1 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen⁵

Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on turvata yhdenvertainen kohtelu ja estää syrjintä kaikenlaisilla perusteilla. Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän iästään, alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan, vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammaisuudestaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Tasa-arvolain tarkoitus on parantaa naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Tasa-arvolaissa syrjintäperusteet ovat sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu.

Yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki täydentävät toisiaan. Molemmat lait velvoittavat oppilaitoksia laatimaan suunnitelmat, jotka edistävät oppilaitoksissa tehtävää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Oppilaitosten on arvioitava yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin niiden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia niin, että oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet on otettu huomioon.

3.2 Osallisuus

Lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa on suojattu erittäin vahvasti lainsäädännöllä. Lapsella on oikeus saada tietoa häntä koskevista asioista sekä oikeus lausua niistä omat näkemyksensä. Lasten kohdalla viranomaisilla on erityinen velvoite kohdella heitä tasa-arvoisesti yksilöinä ja antaa heille mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Osallisuus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Varhaiskasvatuksen inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien

⁵ <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu-oppilaitoksissa>

aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta.⁶

Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa.⁶

Esiopetuksessa⁷ lasten kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisön moninaisuutta laajentavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa esiopetuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi esiopetuksen kokonaisuutta.

Lapsen sitoutuminen toimintaan vahvistuu, kun hän saa itse vaikuttaa ja hänen näkemyksiään huomioidaan. Mitä osallisuus tarkoittaa arjen toiminnoissa, kuten leikeissä, ulkoilussa, ruokailussa ja siirtymätilanteissa?

Osallisuus perusopetuksessa⁸

Perusopetuksessa koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

⁶ Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018

⁷ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

⁸ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

3.3 Kielitietoisuus eli kielellisesti vastuullinen pedagogiikka

Oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa⁶ tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Aikuiset ovat lapsille kielellisiä malleja ja kiinnittävät huomiota omaan kielenkäyttöön. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.⁶

Kuvio 1. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa (VASU 2018, 41).

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.⁷

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.⁸

Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja

ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.⁸

Kielitietoisien opettajan huoneentaulu⁹

1. Puhu selkeästi.
2. Jäsentele puhettasi painottaen ja tauottaen.
3. Käytä ilmeitä ja eleitä sekä hyödynnä tilaa ja ympäristöä.
4. Havainnollista käsitteitä.
5. Anna oppilaan puhua rauhassa virheitä korjaamatta.
6. Hyödynnä toiminnallista oppimista.
7. Huolehdi siitä, että oppilaiden välille syntyy vuorovaikutusta.
8. Varmista eri tavoin, että oppilas on ymmärtänyt ohjeet ja opittavan asian.
9. Laita oppilaat käyttämään opittavaa käsitettä/asiaa monessa eri kontekstissa.
10. Anna oppijoille aikaa ja positiivista palautetta.

3.4 Positiivinen pedagogiikka¹⁰

Turvallisuus ja myönteiset tunteet rakentavat antoisaa pohjaa oppimiselle. Luottamus ja ilo vahvistavat ja rohkaisevat uuden etsimiseen ja myös riskien ottamiseen. Oppimisen ja motivoitumisen kannalta ilo, myönteiset tunteet ja luovuus vahvistavat toisiaan. Tunteet kaikessa kirjossaan kuuluvat elämään ja niiden huomioiminen oppimisen ja koulunkäynnin voimavaroina tiedostetaan koulumaailmassa entistä vahvemmin. Tunnetaitoja voidaan oppia ja kehittää, opettaa ja tiedostaa ja ne ovat keskeisimpiä hyvinvointiin liittyvä taitojamme.

Myönteiset tunteet lisäävät hyvinvointia tässä hetkessä. Ne tuovat elämään iloa ja merkityksellisyyttä. Myönteiset tunteet avartavat ajattelua, älyllistä prosessointia, sosiaalista ja kehollista kapasiteettiamme ja voimavarojamme. Tutkimusten valossa on nähtävissä, että myönteiset tunteet vahvistavat mm. oppimista, ongelmanratkaisukykyä, luovuutta, myönteisiä sosiaalisia suhteita, elämäntyytyväisyyttä ja vahvistavat fyysistä terveyttä.

Positiivisessa pedagogiikassa huomio on lasten ja nuorten myönteisissä kokemuksissa ja

⁹ Maahanmuuttajaoppilas esi- ja perusopetuksessa Seinäjoella 2017

¹⁰ <https://www.valteri.fi/artikkelit/hyvinvointitaidoista-tukea-oppimiseen-ja-koulunkayntiin-koulusta-kantavin-siivin-elamaan/>

vahvuuksissa. Tutkimusten mukaan ihmiset, jotka tunnistavat omat vahvuutensa ja osaavat valjastaa ne elämänsä voimatyökaluiksi, saavuttavat elämässään myönteisiä asioita ja hyvinvointia.

Positiivisen pedagogiikan kautta pyritään löytämään arkeen soveltuvia pedagogisia toimintatapoja ja keinoja oppimisen ilon, motivaation, myönteisen minäkuvan ja hyvinvointitaitojen vahvistamiseen.

4 Maahanmuuttajan koulupolku

Maahanmuuttajaoppilaalla tai -lapsella tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajaoppilaat ovat useimmiten tulleet Suomeen pakolaisina, vanhempien työperäisen maahanmuuton tai adoption kautta. Suomessa vakinaisesti asuvat lapset, myös ulkomaan kansalaiset, ovat oppivelvollisia.⁹

4.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus¹¹

Alle kouluikäisillä maahanmuuttajalapsilla on mahdollisuus muiden lasten tavoin osallistua varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomen kieltä toisten lasten ja kasvattajien kanssa tavallisessa lapsiryhmässä. Samalla tuetaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja kontakteja lapsiryhmässä.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti ja yksilöllisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kielitaidon kehittymistä sekä vahvistetaan kulttuuri-identiteettiä ja itsetuntoa. Lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen omassa päiväkodissaan ja oppii suomen kieltä päiväkodin arjessa omien tavoitteidensa mukaan. Tukena käytetään kuvia, tukiviittomia ja leikkiä.

Varhaiskasvatuksessa järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta esimerkiksi Aamu-, KILI-, Timo-hiiri-, Roihusten arjessa- ja Halinalle-ohjelmien avulla. Koko lapsiryhmä tutustuu lapsen perheen kulttuuriin ja tapoihin, kasvatushenkilöstön yhdessä huoltajien kanssa suunnittelemalla ja toteuttamalla tavalla. Mikäli tämä on lapsen iän puolesta mahdollista, voi leikinomainen ja paljon vapaata sosiaalista kanssakäymistä sisältävä esikoulu olla maahanmuuttajalapselle hyödyllisempi kuin luokkamuotoinen valmistava opetus. Lapsen sijoittuminen valmistavaan opetukseen tai esiopetukseen on arvioitava tapauskohtaisesti.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tulee mukaan lapsen tukiverkoston silloin, kun lapsen asioissa tarvitaan erityispedagogiikan asiantuntijuutta. Tarve voi liittyä kielitaidon kehityksen ongelmiin, mutta myös muihin lapsen kasvun ja oppimisen haasteisiin (motoriikka, hahmottaminen, tarkkaavaisuus, tunnesäätely, traumatausta jne.).

Siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajalapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa, kuten jokaiselle lapselle. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluja. Suunnitelmassa on hyvä näkyä myös maahanmuuttajalapsen suomen kielen oppimisen tavoitteet sekä toteuttaminen ja niiden arviointi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy

¹¹ Meirän vasu. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

lapsen mukana varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Siirtymävaiheessa voidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointipalaveriin kutsua yhdessä huoltajien kanssa tuleva esiopetuksen opettaja.

Lapsen kielitaidon arvioinnissa voi käyttää tukena esimerkiksi seuraavia materiaaleja:

- Roihusten arki (2017). Toiminnallinen kielen kehityksen ja kommunikoinnin arviointi- ja kuntoutuspaketti. Kipinäkeskus.
- Korpilahti & Eilomaa (1998). Kettu-testi – puheen ja kielentaitojen arviointimenetelmä. LacoCare Oy. Materiaaliin kuuluvat esinekuvat, lelupussin tavarat ja Kettu-kuvat kerrontaan. Materiaalia käytetään varhaiskasvatuksessa osaltaan kartoittamassa lapsen suomen kielen hallintaa, ei testinä.
- KieliPeda-työväline. Työvälineen avulla opettaja voi arvioida ja kehittää varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä kielitietoisuuden näkökulmasta, tarkastella monikielisen lapsen kielimaailmaa yhteistyössä huoltajien kanssa ja seurata monikielisen lapsen suomen kielen taitojen edistymistä.

Siirtyminen esiopetuksesta valmistavaan opetukseen tai yleisopetukseen

Maahanmuuttajaoppilaan siirtyessä esiopetuksesta valmistavaan opetukseen tai yleisopetukseen tiedonsiirtoon osallistuvat yhteisissä tapaamisissa vanhemmat, esiopettaja, valmistavan opetuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja erityisopettaja. Esiopetuksessa tehdyt oppimissuunnitelmat ja muut pedagogiset asiakirjat siirretään vastaanottavan koulun rehtorille. Yhteistyötä on hyvä tehdä valmistavan opetuksen opettajan kanssa esiopetusvuoden aikana, jo syksystä alkaen, oppilaan suomen kielen taidon arvioimiseksi. Tarvittaessa myös kulttuuritietouden siirtoon on kiinnitettävä huomiota koulupolun kaikissa nivelvaiheissa.⁹

4.2 Perusopetus

4.2.1 Valmistava opetus⁹

Kouluikäisinä saapuneille oppilaille annetaan yleensä perusopetukseen valmistavaa opetusta. Tapauskohtaisesti lapselle voidaan antaa esiopetusta tai varhaiskasvatusta. Silloin, kun oppilas vastaa iältään korkeintaan 1. luokan oppilasta, on esikouluryhmään sijoittaminen valmistavan luokan sijaan joskus toimiva ratkaisu, koska esikouluryhmässä oppilas on ikätasoisessaan seurassa ja oppii kieltä tehokkaasti leikin ja käytännön toiminnan kautta. Vastaavasti valmistavassa opetuksessa on paljon eri-ikäisiä ja -tasoisia oppilaita, erityisesti silloin, kun valmistava opetus on luokkamuotoista. Opettajalle huomion ja käytettävissä olevien aika- ja materiaaliressurssien jakaminen voi olla tällaisessa hyvin heterogeenisessä ryhmässä vaikeaa.

Oppilaat ovat tavallisesti valmistavassa opetuksessa vuoden ajan. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää oppilaan kotoutumista sekä antaa tarvittavat valmiudet

perusopetukseen siirtymistä varten. Kun oppilas on saavuttanut riittävät kouluvalmiudet, siirtyy hän perusopetukseen.

Koulun opetusjärjestelyissä otetaan huomioon, että valmistavan opetuksen ei tarvitse välttämättä olla luokkamuotoista eli sellaista opetusta, jossa kaikki valmistavan opetuksen oppilaat on koottu mahdollisista ikä- ja tasoeroista huolimatta yhteen ryhmään opiskelemaan. Valmistava opetus voidaan saada toimimaan myös pienemmissä yksiköissä, ja sitä voidaan järjestää myös yksittäisille oppilaille. Tällainen yksilöllisesti räätälöity valmistava opetus voidaan toteuttaa esimerkiksi vahvasti integroituna niiden oppiaineiden opetusryhmiin, joissa oppilaan katsotaan selviytyvän puutteellisesta kielitaidostaan huolimatta. Tällaisia oppiaineita voivat olla esimerkiksi taito- ja taideaineet. Joskus integrointi saattaa onnistua melko varhain myös muissa oppiaineissa, esimerkiksi matematiikassa. Opetusjärjestelyt suunnitellaan yhteistyössä, ja opetusta eriytetään oppilaiden ikä- ja kehitysvaiheet huomioiden. Integrointi kannattaa toteuttaa alusta alkaen siihen opetusryhmään, jossa oppilas tulee opiskelemaan myös tulevaisuudessa siirtyessään yleisopetuksen oppilaaksi (esim. vuotta nuorempien opetusryhmä).

Valmistavan opetuksen sisältöön ei ole olemassa valtakunnallisesti määriteltyä oppimäärää, koska jokaisen oppilaan kielitaito, valmiudet ja tarpeet ovat yksilölliset. Pääpaino opiskelussa on kielen ja koulunkäyntivalmiuksien oppimisessa. Ohjeet oppilaan henkilökohtaisten tavoitteiden asettamiseen, henkilökohtaisen opinto-ohjelman laatimiseen ja oppimisen arviointiin löytyvät valtakunnallisesta ja maakunnallisesta valmistavan opetuksen opetussuunnitelmasta.

Opetuksen järjestäjän on hyvä huomioida, että valmistavan opetuksen aikana oppilaan viikkotuntimäärän ei etenkään vanhemmilla oppilailla tarvitse olla aivan yhtä korkea kuin yleisopetuksen oppilailla, vaan ratkaiseva tekijä on annetun opetuksen kokonaistuntimäärä. Tämä on hyvä asia, sillä täyspäiväinen kielen oppiminen ja vieraalla kielellä opiskelu on kuormittavaa. 6–10-vuotiaille valmistavaa opetusta annetaan yhteensä vähintään 900 tuntia ja sitä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Tämän tuntimäärän voi jakaa vuoden mittaiselle ajanjaksolle, jonka suurin osa oppilaista opiskelee valmistavassa opetuksessa. Oppilas voi myös siirtyä kokonaan yleisopetuksen oppilaaksi jo ennen tämän tuntimäärän täyttymistä, jos hänen kielitaitonsa sen sallii. Useimmiten jonkinlainen vaiheittainen integrointiratkaisu on kuitenkin parempi.

Siirrettäessä valmistavan opetuksen oppilasta kokonaan tai vaiheittain yleisopetuksen ryhmään on tärkeää huomioida psyykinen kypsyys. Oppimiselle on annettava aikaa, ja opintojen joustavaa etenemistä on tuettava taitojen karttuessa. Integraatioon tulevan yleisopetuksen luokan/ryhmän kanssa kannattaa kuitenkin ryhtyä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, koska valtakielisessä kieliympäristössä kielitaito kehittyy nopeimmin. Jotta oppilas kokisi olonsa turvalliseksi uudessa opetusryhmässä, on myös hyvä antaa aikaa joustavaan siirtymiseen. Ryhmiin sijoittamisessa kannattaa huomioida siis muutkin tekijät kuin kielitaito. Prosessissa vuorovaikutus on ensisijaisen tärkeää.

Valmistavan opetuksen haasteita ovat mm. oppilaiden eri-ikäisyys, kansalaisuuksien ja uskontojen moninaisuus sekä opintojen etenemisen eritahtisuus. Myös tuen tarpeen eri muodot vaikuttavat valmistavan opetuksen järjestämiseen. Opetuksessa ja oppimisen edistymisessä onkin tärkeää ottaa huomioon oppilaan oppimiskyky ja persoonallisuus, minkä vuoksi myös oppilaan opinto-ohjelma valmistavan opetuksen ajalle laaditaan juuri näistä lähtökohdista käsin.

VALMISTAVAN OPETUKSEN ALKAESSA

- oppilaan osaamisen kartoitus
- oppilaan taustojen selvittäminen, vanhempaintapaaminen (tulkki)
- henkilökohtaisen opinto-ohjelman laatiminen
- tulevien integraatiomahdollisuuksien kartoittaminen
- varhaiskasvatuksen kanssa tehtävä yhteistyö
- oman äidinkielen opetuksen mahdollisuuden kartoittaminen

Esimerkki: Valmistavan opetuksen kotipesätoimintamalli Seinäjoella

Seinäjoen kaupungissa valmistavaa opetusta tarjotaan keskitetysti valituissa ala- ja yläkouluissa, jolloin oppilas ei aina aloita opiskelua lähikoulussaan. Maahanmuuttajaoppilaat opiskelevat valmistavan opetuksen oppilaina, mutta vahvasti integroituna yleisopetuksen luokkiin.

Maahanmuuttajataustaiset oppilaat hakeutuvat valmistavassa opetuksessa herkästi omiin kieliryhmiinsä, jolloin vuorovaikutus suomenkielisten oppilaiden kanssa jää melko vähäiseksi. Kokeiluna alkaneen kotipesäopetuksen myötä oppilaat on saatu toimimaan vahvemmin suomen kieltä kuullen ja käyttäen.

Maahanmuuttajaoppilaat ovat suomen kielen osaamisen suhteen eri vaiheissa, ja heidän tarvitsemastaan yksilöllisestä tuesta vastaavat valmistavan opetuksen opettajat, jotka toimivat yhteistyössä oppilaiden luokan-/aineenopettajien kanssa. Toimintamalli vaatii myös luokanopettajilta ja aineenopettajilta entistä kielitietoisempaa suhtautumista omaan opetukseensa, sillä erityisesti alakoulussa juuri luokanopettaja vastaa käytännössä oppilaan jokapäiväisestä arjesta koulussa. Luokanopettajat ja aineenopettajat toimivat myös omasta tehtävästään käsin suomen kielen opettajina, minkä vuoksi on tärkeää, että he kiinnittävät opetuksessaan huomiota muun muassa kielenkäytön havainnollisuuteen ja ohjeistusten selkeyteen.

Oppilas saa valmistavan opetuksen jälkeen S2-opetusta (valmistavan opetuksen jo suorittaneen, kielellisesti edistyneemmän maahanmuuttajaoppilaan status) yksilöllisesti edistymisensä mukaan.

Jotkut maahanmuuttajaoppilaat ja näiden perheet saavat taustastaan riippuen tukea myös pakolaiskuraattorilta ja kotouttamisohjaajalta.

Siirtyminen valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen

Valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen siirtyminen on usein vaiheittaista ja voi ajoittua mihin tahansa kohtaan lukuvuotta. Siirtymiseen vaikuttavat kielitaidon lisäksi mm. sosiaaliset, psyykkiset ja emotionaaliset tekijät. Oppilas siirretään yleensä joko saman ikäluokan tai vuotta nuorempien opetusryhmään. Tavoitteena on, että oppilas pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita ja että hänen on mahdollista jatkaa opintojaan perusopetuksen jälkeen.⁹

YLEISOPETUKSEEN SIIRTOA VALMISTELTAESSA

- yhteydenotto lähikouluun siirtyvien oppilaiden tuleviin opettajiin ja rehtoriin
- palaveri valmistavan opetuksen opettajan, luokanopettajan/-ohjaajan ja erityisopettajan kanssa (palaveriin voi osallistua myös muita oppilashuoltoryhmän jäseniä tai aineenopettajia sekä rehtori; tapauskohtaisesti myös huoltajat)
- oppilaan tutustuminen lähikouluun mahdollisuuksien mukaan valmistavan luokan opettajan kanssa
- mahdollinen harjoittelujakso lähikoululla ja sen seuranta
- tarvittavien tukitoimien kartoitus (sekä lähettävän että vastaanottavan koulun oppilashuoltoryhmät) ja pedagogisten asiakirjojen siirtäminen

YLEISOPETUKSEEN SIIRRYTTÄESSÄ

- siirtopalaveri, vanhemmat + tulkki, molempien koulujen/päiväkodin edustajat
- maahanmuuttajaoppilaan oman oppimissuunnitelman laatiminen
- oman äidinkielen opetusmahdollisuuden kartoittaminen ja ryhmään ilmoittaminen
- toiselta paikkakunnalta muuttavalle yleisopetukseen siirtyvälle oppilaalle mahdollisuuksien mukaan jonkinlainen kielitesti sopivan luokka-asteen selvittämiseksi, etenkin jos hänen mukanaan ei ole saatu riittäviä taustatietoja

Kun oppilaat siirtyvät valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen, saman ikäistenkin oppilaiden välillä voi olla kielitaidon tason suhteen huomattavia eroja. Siksi on tärkeää, että opettajat tiedostavat oman roolinsa oppilaan kielitaidon kehittäjinä ja että heille on tarjolla koulutusta ja materiaalia opetuksensa tueksi. Tässä maakunnallinen yhteistyö on mahdollisuus. Selkeää ohjeistettua oppimisen polkua tai vuosiluokkaista materiaalipakettia opettajien käyttöön ei kuitenkaan voida tehdä, koska oppilaiden tilanteet ovat yksilöllisiä. Oppimisen tuen keinot (tehostettu/erityinen tuki) ovat erityisen tärkeässä asemassa, ja siksi myös erityisopettajilla on hyvä olla tietoa maahanmuuttajaoppilaiden opettamisesta.

Usein pohditaan kielitaidon testaamistarpeita maahanmuuttajaoppilaan opintojen eri vaiheissa ja erityisesti siirryttäessä koulusta toiseen tai opetusmuodosta toiseen. Mitään jokaiseen tilanteeseen sopivaa yleispätevää testistöä, joka antaisi aina luotettavan kuvan oppilaan todellisista taidoista, ei ole toistaiseksi luotu, ja eri kouluasteille sopivat testimateriaalit ovat hyvin erilaisia. Nyrkkisääntönä on hyvä muistaa, että oppilasta eniten opettaneet opettajat osaavat usein parhaiten kuvailla oppilaan kielitaitoa kielen eri osa-

alueilla. On ehdottoman tärkeää, että tälle tiedonsiirrolle varataan aikaa.

On myös hyvä miettiä, milloin laajamittainen testaaminen on oikeasti tarpeen. Nivelvaiheessa testaaminen on tarpeellista esimerkiksi silloin, jos valmistavan opetuksen opettaja, rehtori ja luokanopettaja eivät pääse yhteisymmärrykseen siitä, mille luokka-asteelle valmistavasta opetuksesta siirtyvä oppilas sijoitetaan. Joskus esikouluikäisen kohdalla voi olla myös epäselvyyttä siitä, pitäisikö oppilaan jatkaa valmistavaan opetukseen vai 1. luokalle yleisopetukseen.

Jos siirtyvien oppilaiden luokka-asteen valinnassa noudatetaan peruseriaatetta sijoittaa oppilas ikäistensä luokalle tai vuotta alemmalle, ei kaikkia siirtyviä oppilaita ole tarvetta systemaattisesti testata ennen siirtoa. Tällöin riittää, että S2-opettaja testaa yleisopetukseen siirtyneiden oppilaiden kielitaitoa S2-tuntien puitteissa haluamallaan tavalla oman opetuksensa tueksi. Testaamisesta voidaan myös sopia yhteistyössä luokanopettajan kanssa, koska hänkin voi hyötyä S2-opettajan tiedoista. Parhaat tiedot siirtymisvaiheessa saa kuitenkin valmistavan opetuksen opettajalta, koska nopeasti toteutetulla testillä ei voida saavuttaa samaa tietämystä kuin yleensä vuoden kestäväällä vuorovaikutussuhteella valmistavassa opetuksessa.

4.2.2 Maahanmuuttajaoppilas yleisopetuksessa

Maahanmuuttajaoppilaille suomen kieli on sekä oppimisen kohde että sen väline koko kouluajan. On otettava huomioon, että valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen siirtyvä oppilas ei luonnollisestikaan useimmissa tilanteissa kykene ikäistensä, äidinkielisten oppilaiden tasoiseen kielen tuottamiseen ja ymmärtämiseen. Vuodessa opitulla kielitaidolla on rajansa.

Yleisopetuksessa maahanmuuttajaoppilas opiskelee opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Vaikka oppimäärää ei voida perusteetta muuttaa, voidaan maahanmuuttajaoppilaan opiskelua kuitenkin monin tavoin helpottaa. Maahanmuuttajaoppilaan opetuksessa kannattaa muistaa seuraavat periaatteet:

- Oppitunnin rutiinit edesauttavat oppimista. Oppitunnin rakenteen voi esimerkiksi esittää oppilaille taululle kirjoitettuna.
- Ota huomioon oppilaan istumapaikka luokassa.
- Puhu normaalilla puhenopeudella ja käytä puhekieltä – se on kieli, jonka kanssa oppilas on muutenkin tekemisissä.
- Opetta oppilaat kysymään. Oppilas saattaa vain nyökytellä ja hymyillä, vaikka ei olisikaan ymmärtänyt opetettavaa asiaa.
- Havainnollista, esitä sama asia useammalla tavalla.
- Jäsentele, osoita selkeästi keskeiset kohdat. Varmista ydintietojen ja -taitojen oppiminen.
- Ohjaa oppilasta riittävän konkreettisesti. Jos oppilas ei selviydy tehtävästä itsenäisesti,

hän tarvitsee vuorovaikutuksellista tukea, joka suuntaa oppijan huomion olennaisiin asioihin.

- Kertaa ja toista riittävän usein ja paljon. Varsinkin keskeisiä käsitteitä ja sanastoa kannattaa toistaa useita kertoja.
- Aktivoi oppilaiden kielenkäyttöä.
- Ohjaa oppilaita keräämään listoja uusista sanoista ja käsitteistä. Esimerkiksi oppimispäiväkirjaan oppilas voi kerätä käsitellystä oppikirjan kappaleesta tai vihkostaan tietyt avainsanat, tehdä sisällysluettelon pohjalta käsittekartan tai kirjoittaa keskeisistä asioista muutaman virkkeen, jotka hän kuvittaa.
- Käytä tarvittaessa "selityslistaa" uusista vaikeista sanoista ja käsitteistä.
- Pohdi, minkälainen oppikirja on oppilaan kannalta tarkoituksenmukainen.
- Käytä eriyttävää oheismateriaalia.
- Täsmällinen ja siisti vihkotyöskentely tukee oppimista.
- Anna paljon malleja oikeista ja hyvistä suorituksista.
- Pyydä mahdollisuuksien mukaan avuksi oppilaan omakielistä opettajaa.
- Muista kannustaa ja kehua oppilasta.
- Työrauha luokassa edistää oppimista.
- Selvitä, miten oppilas osaa puhua, lukea ja kirjoittaa omalla äidinkielellään (tulkkipalvelut).

Jos maahanmuuttajaoppilas on vapautettu jonkin oppiaineen opiskelusta, hän voi näiden tuntien aikana saada lisäopetusta, joka tukee ja kehittää hänen opiskeluaan ja oppimistaan kaikissa oppiaineissa. Lisäopetuksella voidaan tukea muiden oppiaineiden kuin suomen oppimista nivelluokkaa väliaikaisemmalla järjestelyllä. Rahoitus haetaan takautuvasti, ja lisätietoja hakemisesta saa mm. Opetushallituksen tiedotteesta, jolla ilmoitetaan kunnille vuosittain tukiopetukseen, suomi toisena kielenä -opetukseen ja oppilaan oman äidinkielen opetukseen tarkoitettua resurssista.

Jos lisäopetusta ei ole mahdollista antaa, tulee huolehtia siitä, että vapautetut oppitunnit ovat reunatunteja. Perusopetuksen oppilaalla ei voi olla hyppytunteja.

Perusopetuksen loppuvaiheessa tulee kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajaoppilaan ammatinvalinnanohjaukseen. Kotouttamisprosessissa yhä mukana oleville oppilaille ammatinvalintapsykologi tekee prosessin tueksi TE-toimiston alkukartoituksen. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä vanhempien, oppilaan-/opinto-ohjaajan ja TE-toimiston maahanmuuttovastaavan ja/tai ammatinvalintapsykologin kanssa.⁹

4.2.3 Suomi toisena kielenä (S2) -opetus

Perusopetuksen maahanmuuttajaoppilaalle suomi on sekä oppimisen kohde että sen väline koko kouluajan. Koska oppilas opiskelee kaikkia perusopetuksen oppiaineita suomeksi, on suomen kielen opiskeluun panostettava. Niiden maahanmuuttajaoppilaiden, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä on suomi toisena

kielenä ja kirjallisuus (S2).

Jos kouluun tulee oppilas, joka on oikeutettu S2-oppimäärään, tulee rehtorin ilmoittaa siitä tätä opettavalle opettajalle. Oppilaan kielitaidon arviointiin osallistuu luokanopettaja/äidinkielenopettaja yhdessä mahdollisen S2-opettajan kanssa. Lähtökohtana kuitenkin on, että maahanmuuttajaoppilas osallistuu S2-opetukseen.

Usein koulussa herää kysymys, tarvitseeko maahanmuuttajataustaisen oppilaan opiskella S2-oppimäärää silloin, jos hän pärjää ikäistensä tasoisesti äidinkielen tunneilla. Jos oppilaalla on kaikilla kielitaidon osa-alueilla edellytykset opiskella äidinkieli ja kirjallisuus oppimäärän mukaan, voidaan oppilaan oppimäärä muuttaa. Kääntäen oppilaalla on oikeus S2-oppimäärään, mikäli edellytyksiä äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärään ei kaikilla kielen osa-alueilla vielä ole. Oppimäärän muutosta ei kuitenkaan tule tehdä hätiköidysti tai liian nopeasti, koska päätöksen oppimäärästä tulisi olla pitkän tähtäimen päätös. Joskus kielitaustaan liittyvät oppimisen ongelmat tulevat esiin vasta vanhemmalla iällä. Tällöin on oppilaan oikeus ja etu jatko-opintoja ajatellen, että hänet on arvioitu S2-oppimäärään mukaan (S2-status). Oppilaan opiskelema oppimäärä merkitään todistukseen.

S2-oppimäärää opiskellaan suomen kielen ja kirjallisuuden tunneilla (S1). Luokanopettaja/äidinkielenopettaja opettaa siis samanaikaisesti kahta äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärää. Jos koulussa/kunnassa on S2-opettaja, voi hän opettaa oppilasta osa-aikaisesti tai kokoaikaisesti erillisessä S2-ryhmässä tai samanaikaisopettajana äidinkielen tunnilla. Jos erillinen S2-opetusryhmä voidaan toteuttaa, opetuksen järjestämisen lähtökohtana on se, että maahanmuuttajaoppilas opiskelee erillisessä S2-ryhmässä.

S2-oppilaan lukujärjestystä laadittaessa on otettava huomioon, että mikäli maahanmuuttajaoppilas joutuu olemaan S2-opetuksen vuoksi poissa oman luokkansa äidinkielen opetuksesta, on luokanopettajan ja S2-opettajan yhdessä huolehdittava siitä, että oppilas saa opetusta kaikista tärkeistä oppimäärän mukaisista asioista. Jos oppilas joutuu lukujärjestysteknisistä syistä olemaan S2-oppituntien ajan poissa muilta kuin äidinkielen tunneilta, on luokan- tai aineenopettajan vastuulla huolehtia siitä, että oppilas opiskelee kyseisen aineen oppimäärän oleelliset sisällöt.

Maahanmuuttajataustainen oppilas voi opiskella äidinkieli ja kirjallisuus -opetusryhmän mukana, jos erillistä S2-ryhmää ei ole saatavilla tai ratkaisu todetaan yhteistyössä vanhempien kanssa oppilaalle hyödyllisemmäksi ja mielekkäämmäksi. Tämä ei siis kuitenkaan automaattisesti tarkoita suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelua. Maahanmuuttajataustaisen oppilaan opiskelua ja kielitaidon kehitystä on hyvä seurata suomen kieli ja kirjallisuus -ryhmässä mutta S2-statuksella mielellään useampi vuosi, ennen kuin aletaan keskustella oppimäärän muuttamisesta.

Virallisen päätöksen oppimäärää koskevista valinnoista tekee aina huoltaja. Tämä on muistettava silloinkin, kun huoltajan näkemys oppilaan oppimäärästä eroaa opettajien näkemyksestä. Jos huoltaja haluaa, että huollettavan oppimäärä vaihdetaan S2-oppimäärästä

äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääräksi, hänen on tehtävä asiasta koululle kirjallinen pyyntö. Tällöin oppilaan koulun rehtori tekee asiasta hallinnollisen päätöksen. Koulun puolelta S2-statuksen purkamista ei pidä ehdottaa kevein perustein. Oppilaan ei välttämättä kannata luopua S2-statuksesta, koska se voidaan tarvittaessa huomioida myös hänen siirtyessään seuraavalle koulutusportaalle. S2-kielen opiskelu tulisikin nähdä mahdollisuutena.

S2-opetuksen sisältö

S2-opetuksen tavoitteena on nimenomaan yleisen kielitaidon tukeminen. S2-opetuksen ensisijainen tarkoitus ei ole toimia muiden oppiaineiden tukiaineena, vaikka S2-tunneilla voidaankin opettaa muiden aineiden tunneilla tarvittavia taitoja ja tilannekohtaisesti tukea oppilasta muihin aineisiin liittyvissä akuuteissa ongelmatilanteissa.

S2-oppilaan opetuksen lähtökohtana on kielitaito. Opetus voidaan järjestää erillisessä S2-ryhmässä joko kokonaan tai osittain tai integroituna suomen kieli ja kirjallisuus -opetukseen. Siinäkin tapauksessa, että oppilas opiskelee osana äidinkielen ryhmää, on hänen opetuksessaan edettävä S2-oppimäärän mukaisesti. Tämä on tärkeää huomioida, vaikka oppilas osaisikin jo hyvin suomea. Varhaiskasvatuksessa suurin osa kielestä opitaan arjen toiminnan yhteydessä, mutta suomen kieltä opetellaan myös S2- toimintatuokioissa/-ryhmissä.

Jokainen opettaja on suomen kielen opettaja ja jokaisen opettajan tehtävänä on tukea maahanmuuttajataustaisen oppilaan suomen kielen osaamisen kehittymistä. Jotta suomen kielen opetus nivoutuisi osaksi aineen opetusta, aineenopettajan vastuulla on oman oppiaineensa sanaston ja lukustrategioiden opettaminen. Tarvittaessa aineenopettaja voi konsultoida S2-opettajaa. Luokan-/äidinkielenopettajan tulee tehdä yhteistyötä S2-opettajan kanssa.

4.2.4 Oman äidinkielen opetus

Oppilaalle, jonka äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, voidaan järjestää opetusta hänen omassa äidinkielessään. Oman äidinkielen opetus on valtion rahoittamaa, ja tuet opetukseen haetaan takautuvasti vuosittain. Lisätietoa tukien hakemisesta saa Opetushallitukselta. Oman äidinkielen oppimäärästä kerrotaan opetussuunnitelmassa.

Esimerkiksi Seinäjoella oman äidinkielen opetusta on tarjottu vakituisesti kaupungissa asuville pakolaistaustaisille oppilaille silloin, kun saadaan täyteen vähintään neljän hengen opetusryhmä ja ryhmälle on löydetty sopiva opettaja. Ryhmiä ei ole siis perustettu turvapaikanhakijoille, mutta myös turvapaikanhakijat voivat tietenkin tulla mukaan oman äidinkielen opetusryhmään, jos sellainen kaupungista jo ennestään löytyy. Myös muille maahanmuuttajille oman äidinkielen opetusta on annettu, jos pyyntö opetuksen järjestämisestä tulee heiltä itseltään ja samat ryhmäehdot täyttyvät.

Kun kouluun tulee maahanmuuttajataustainen oppilas, rehtori selvittää, onko kunnassa saatavilla opetusta oppilaan omassa tai toisessa (kaksikieliset perheet) äidinkieliessä ja jos on, luokanopettaja tai rehtori tiedustelee huoltajalta oppilaan halukkuutta osallistua siihen. Oppilaan niin halutessa rehtori ilmoittaa tämän oman äidinkieliensä opetusryhmään. Mikäli opetus järjestetään toisella koululla, lähettävä koulu huolehtii tarvittaessa oppilaan kuljetuksen järjestämisestä.

4.3 Opinnot perusopetuksen jälkeen

Perusopetuksesta toisen asteen opintoihin siirtyminen edellyttää riittävää kielitaitoa. Opiskelijalla tulee olla riittävä valmius koulutuksen opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja ymmärtämiseen, jotta hänet voidaan valita koulutukseen.¹² Tässä kohtaa kielitaidon määrittämisen merkitys korostuu: on otettava huomioon, että puhekielitaito on eri asia kuin todellinen yleiskielitaito. Valtakunnallisia testejä kannattaa hyödyntää kielitestauksessa päättöarvioinnin yhteydessä.

Opetuskielen taitoa pidetään riittävänä, jos jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- Oppilaalla on perusopetuksen päättötodistus, joka on suoritettu vastaanottavan oppilaitoksen opetuskielillä (suomi, ruotsi tai saame).
- Oppilas on suorittanut perusopetuksessa toisen kotimaisen A-kielen oppimäärän vähintään arvosanalla 7. Kielen on oltava vastaanottavan oppilaitoksen opetuskieli.
- Oppilas on suorittanut perusopetuksen suomi tai ruotsi toisena kielenä -oppimäärän vähintään arvosanalla 7. Kielen on oltava vastaanottavan oppilaitoksen opetuskieli.
- Oppilas on suorittanut yleisten kielitutkintojen suomen tai ruotsin kielen tutkinnon kaikki osakokeet vähintään taitotasolla 3.

Mikäli kielikokeen tulos on hylätty, pyritään hakija ohjaamaan kielikoulutukseen tai muihin koulutuksiin. Hakijan tilanteen mukaan tehdään tarvittaessa yhteistyötä TE-toimiston, pakolaiskoordinaattorin tai muun hakijaa ohjaavan toimijan kanssa.

4.3.1 TUVVA

Erilaiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheeseen sijoittuvat koulutukset yhdistyvät 1.8.2022 alkaen uudeksi tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi (TUVVA). TUVVA-koulutuksen aikana opiskelija voi tarkentaa suunnitelmiaan jatko-opinnoista, korottaa perusopetuksen arvosanoja ja opiskella osia lukio- ja/tai ammatillisesta koulutuksesta. Jokaiselle opiskelijalla laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOKS) opiskelijan valmiuksien ja tavoitteiden perusteella. TUVVA voi sisältää esimerkiksi

¹² <https://opintopolku.fi/wp/ammattillinen-koulutus/ammattillisen-koulutuksen-valintaperusteet-kayttoon/kielikokeet/>

koulutusaloihin tutustumista, arjen taitojen kehittämistä, työelämäkokeiluja ja kielitaidon kohentamista. Opiskelija voi siirtyä jatkuvan haun kautta lukioon tai ammatillisiin opintoihin, kun hän on saavuttanut tarvittavat valmiudet ja tietää, mitä haluaa opiskella.

4.3.2 Maahanmuuttajat ammatillisessa koulutuksessa Etelä-Pohjanmaalla

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu

Jatkuva haku mahdollistaa koulutukseen hakeutumisen ympäri vuoden. Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu järjestää toisen asteen ammatillisiin opintoihin hakeutuville maahanmuuttajille ohjaavan kielikokeen, jolla arvioidaan opiskelijan valmius opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja ymmärtämiseen. Testi koostuu neljästä osiosta: puheen ymmärtämisestä, tekstin ymmärtämisestä, kirjoittamisesta sekä puhumisesta. Testejä järjestetään kerran kuukaudessa ja tarpeen mukaan.

Maahanmuuttajilla on myös mahdollisuus hakea ja sijoittua englanninkielisiin ryhmiin. Sedulla on lupa järjestää englannin kielellä sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa, sähköalan perustutkintoa ja liiketoiminnan perustutkintoa. Myös näihin koulutuksiin pyrkijät osallistuvat kielikokeeseen.

Sedu tarjoaa tutkinto-opiskelijoilleen henkilökohtaisen suunnitelman mukaan OIVA-opintoja. OIVA-opinnot ovat opiskeluvaihtoehtoja tukevia opintoja, joissa opiskelija voi kehittää taitojaan, joita hän tarvitsee tutkintokoulutukseen osallistuakseen. OIVA-opinnoissa voi vahvistaa esimerkiksi suomen kielen ja matematiikan taitoja sekä yleisiä oppimisvalmiuksia.

Sedun kaikissa yksiköissä toimivista Vauhdittamoista saa tukea ja erityistä tukea opintoihin suunnitellusti.

Hakuoppaat, opiskelijan opas sekä valmistuvan opiskelijan opas on selkokielistetty.

Järvisseudun ammatti-instituutti

Järvisseudun ammatti-instituutissa on ulkomaalaisia opiskelijoita varten avustajat ja ohjaajat, jotka opiskelun lisäksi auttavat yhteiskuntaan sopeutumisessa ja kotoutumisessa, mm. vapaa-ajantoiminnassa ja työllistymisessä. Lisäksi oppilaitos tekee kunnille alkukartoitusta ja siihen liittyviä toimia, viihtyvyyttä ja asiointia sisältäen. Yhteistyö on tiivistä myös alueen yritysten suuntaan.

4.4 Aikuisten perusopetus ja omaehtoiset opinnot

4.4.1 Oppivelvollisuuden ylittäneiden maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus

Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutusta järjestetään osana aikuisten perusopetusta, vapaan sivistystyön toteuttamana (Etelä-Pohjanmaalla kansan- ja kansalaisopistoissa).

Aikuiset, joilta puuttuu suomalaista perusopetuksen oppimäärää vastaavat opinnot, ohjataan pääsääntöisesti oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetukseen. Koulutus sisältää erityisen lukutaitovaiheen. Tämä polku on ensisijainen vaihtoehto erityisesti nuorille oppivelvollisuuden ylittäneille, joille perusopetuksen suorittaminen ja jatko-opintokelpoisuus on koulutus- ja työurien kannalta tärkeää. Koko perusopetusta ei kaikkien ole pakko suorittaa ja opiskelija voi esimerkiksi osallistua pelkästään lukutaitovaiheeseen. Opintoja voidaan yksilöllistää eri vaiheissa.¹³

Aikuisten perusopetuksen opintoja voivat Etelä-Pohjanmaalla tarjota Etelä-Pohjanmaan opisto, Kauhajoen opisto ja STEP-koulutus, Lapua. Seinäjoen aikuislukiossa aikuisten perusopetusta voidaan järjestää TUVA-koulutuksen yhteydessä.

Etelä-Pohjanmaan opisto

Etelä-Pohjanmaan opisto järjestää luku- ja kirjoitustaidon opetusta oppijoille, joilla on alkava tai kehittyvä lukutaito. Alkava luku- ja kirjoitustaito on yleisimmin oppijalla, joka on kotoisin kulttuurista, jossa kirjoitetulla kielellä on sijansa, mutta oppijalla ei kuitenkaan ole ollut

¹³ <https://okm.fi/maahanmuuttajien-luku-ja-kirjoitustaidon-koulutus>

mahdollisuutta oman lukutaidon hankkimiseen. Kehittyvä luku- ja kirjoitustaito puolestaan merkitsee, että oppija on voinut käydä koulua lähtömaassaan jossain määrin, mutta tarvitsee yhä harjoitusta esimerkiksi lukutaidon sujuvuudessa ja tarkkuudessa. Opetusta järjestetään suomen kielellä osana aikuisten perusopetusta. Luku- ja kirjoitustaidon opetus nivoutuu yleensä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen muuhun opetukseen.

Opetuksen järjestelyissä lähdetään liikkeelle oppijan lähtötasosta ja -tilanteesta. Yksilölliseen opinpolkuun sisältyy muun muassa latinalaisen aakkoston ja kirjain–äännevastaavuuden harjoittelemista sekä mekaanisen ja ymmärtävän lukemisen sujuvoittamista. Oppija siirtyy joustavasti aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheesta alkuvaiheeseen ja ryhmiä tuetaan kohdennetusti.

Etelä-Pohjanmaan opisto päivittää aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman lukuvuoden 2021–2022 aikana. Opetusjärjestelyjä muokataan ja kehitetään jatkuvasti ajan vaatimusten mukaisesti, ja tulevassa strategiassa nostetaan esiin erityisesti työelämälähtöisyys ja -valmentaminen. Lisäksi kehitetään korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kielikoulutusta ja työllistymistä edistävää ohjausta. Opistolla asuvien perheiden tukemisessa ja integroimisessa luotuja käytänteitä niin ikään kehitetään edelleen.

4.4.2 Omaehtoiset opinnot, vapaa sivistystyö

Joustavia opiskelumahdollisuuksia tarvitseville maahanmuuttajille soveltuvia opiskelumahdollisuuksia toteutetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Vapaan sivistystyön toteuttamisessa maahanmuuttajakoulutuksissa luku- ja kirjoitustaidon opintoja ja suomen tai ruotsin kielen opintoja voi suorittaa joustavaan tahtiin tai sivutoimisesti. Niitä voi myös yhdistää muihin toiminnallisiin opintoihin ja liikuntaan.

Seinäjoen kansalaisopisto

Seinäjoen kansalaisopisto tarjoaa maahanmuuttajaryhmille (vakituiset, työperäiset, pakolaiset, kotoutujat, vaihto-opiskelijat jne.) suomen kielen kursseja eri tasoilla. Opintoja järjestetään yhteistyössä työvoimaviranomaisten sekä kaupungin eri viranomaisten kanssa. Erityisesti hidasta etenemistä tarvitseville ja luku- ja kirjoitustaidottomille maahanmuuttajille on suunnattu kotoutujakoulutukset.

Maahanmuuttajainfossa maahanmuuttajilla on mahdollisuus tulla henkilökohtaisesti keskustelemaan kurssien opettajien kanssa itselleen parhaiten soveltuvasta kurssista. Tilaisuudessa tulkkina toimivat kansalaisopiston omat maahanmuuttajataustaiset kieltenopettajat. Samassa tilaisuudessa tiedotetaan myös kansalaisopiston harrastusmahdollisuuksista ja kansalaisopistosta yleensäkin. Ohjauspalvelusta saa ohjausta kursseihin tai opintoihin liittyen koko lukuvuoden ajan.

Maahanmuuttajilla on mahdollisuus osallistua kaikille kansalaisopiston kursseille oman mielenkiintonsa ja harrastuneisuutensa mukaisesti. Monenlaiset kurssit ja harrasteopintoihin

osallistuminen voivat erinomaisesti tukea maahanmuuttajaa paitsi kielen oppimisessa myös kotoutumisessa ja kulttuuriin ja suomalaiseen työelämätielouteen tutustumisessa. Koulutuksensa ja taitojensa puolesta opetustehtäviin sopiva, työluvan omaava maahanmuuttaja, jonka opetusaine sopii kansalaisopistossa opetettavaksi, voi myös tarjota työpanostaan opiston ohjelmaan. Vuosittain opistossa toimii noin 20 maahanmuuttajaa tuntiopettajana.

Kansalaisopiston toiminnalla on merkitystä myös sosiaalisten suhteiden luomisen ja yleensä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta. Opisto pyrkii integroimaan koko perheen suomalaiseen yhteiskuntaan tarjoamalla maahanmuuttajanaisille omia harrastekursseja esimerkiksi lasten kanssa yhdessä. FinTandem tarjoaa mahdollisuuden löytää suomalaisia ystäviä niille, jotka jo hallitsevat suomen kielen alkeet.

STEP-koulutus Lapua

STEP-koulutus Lapua tarjoaa suomen kielen ja kulttuurin alkeis- ja jatkokoulutusta vapaan sivistystyön koulutuksena. Koulutus on kotoutumiskoulutusta, johon voi hakeutua omaehtoisesti tai kunnan tai TE-toimiston ohjaamana kotoutumissuunnitelmaan kuulvana kotoutumiskoulutuksena. Koulutukset alkavat syksyllä ja ne kestävät noin yhdeksän kuukautta. Koulutuksiin voidaan ottaa opiskelijoita myös koulutuksen jo käynnistettyä opiskelijan suomen kielen osaamistason mukaisesti.

Koulutukset on tarkoitettu maahanmuuttajille, joilla on perusopiskeluvalmiudet sekä luku- ja kirjoitustaito omalla äidinkielellä tai jollain muulla kielellä. Opiskelijan pitää myös osata latinalainen kirjaimisto. Tavoitteena on oppia suomen kieltä jatko-opintoja tai työelämää varten sekä saada tietoja ja taitoja arkielämään ja asioiden hoitamiseen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lisäksi maahanmuuttajilla on mahdollisuus osallistua kaikille STEP-koulutuksen kursseille oman mielenkiintonsa ja harrastuneisuutensa mukaisesti

4.4.3 Yleiset kielitutkinnot

Yleiset kielitutkinnot ovat kaikille aikuisille avoimia testejä, jotka mittaavat osallistujan taitoa viestiä vieraalla kielellä. Tutkintoja voi suorittaa perus-, keski- ja ylimmällä tasolla. Tutkintokieliä ovat englanti, espanja, ranska, ruotsi, saame, saksa, suomi, venäjä ja italia. Yleisten kielitutkintojen testattavat osataidot ovat tekstin ymmärtäminen, puheen ymmärtäminen, puhuminen ja kirjoittaminen.

Maahanmuuttajat osallistuvat pääsääntöisesti suomen kielen keskitason testiin, jonka todistuksella voidaan osoittaa Suomen kansalaisuuden saamiseksi edellytettävä kielen osaaminen. Maakunnan alueella yleisiä kielitutkintoja perus- ja keskitasolla järjestää Seinäjoen kansalaisopisto. Lisätietoja kielitutkinnoista saa Opetushallituksen sivuilta.

5 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Maahanmuuttajaoppilaiden oppimisvalmiudet vaihtelevat huomattavasti erilaisista taustoista johtuen. Tuen tarve voi kohdistua suomen kieleen, koulunkäyntiin yleensä tai vaikkapa monikulttuurisuuteen kasvamiseen. On hyvä, jos opettajalla on mahdollisuus saada tietoa oppilaan taustatekijöistä, jotka vaikuttavat hänen oppimiseensa.

Maahanmuuttajaoppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen keinoja⁹:

Oppimisympäristö

- Kielitietoinen ympäristö
- Joustavat ryhmittelyt
- Selkeät, yhteisesti sovitut ryhmän säännöt

Oppimisen tukeminen

- Jäsennä päiväjärjestys kuvien tai muun visuaalisen tuen avulla.
- Jäsennä oppitunnin vaiheet kuvien tai muun visuaalisen tuen avulla.
- Kerro, miten tunnin asia liittyy aiemmin opittuun.
- Kerro oppilaille seuraavan tunnin aihe. Voit myös antaa siihen liittyvää materiaalia. Näin oppilaat voivat perehtyä tulevan aiheen keskeiseen käsitteistöön esimerkiksi sanakirjan avulla. Tällöin oppilailla on paremmat mahdollisuudet keskittyä tunnilla opetettavaan asiaan ja esittää aiheeseen liittyviä kysymyksiä (ennakointi).
- Opetta, miten pääkohdat erotetaan sivuseikoista.
- Ota opetusta suunnitellessasi huomioon erilaiset oppimistyyli (auditiivinen, visuaalinen ja kinesteettinen). Ohjeita voi selventää esimerkiksi mallintamalla/kuvien/eri tavoin kertomalla. Käytä opettamisen tukena kaikkia aistikanavia. Piirrä, näytä kuvia ja esineitä, käytä mielle- ja käsitekarttoja sekä toimintaa ja draamaa. Lue teksti ääneen oppilaille tai anna oppilaiden lukea.
- Anna oppilaille aikaa myös ajatella, jolloin asiat syventyvät ja sisäistyvät oppilaiden mielessä.
- Opetta oppilaat lukemaan oppikirjojen tiivistelmiä. Tarvittaessa laadi tiivistelmä itse. Joskus riittää, että oppilas hallitsee oppiaineen pääasiat. Käytä keskeisten käsitteiden avaamiseen riittävästi aikaa.
- Jaa tehtäviä tarvittaessa osavaiheisiin tai pienempiin kokonaisuuksiin.
- Anna oppilaitten opettaa myös toisiaan, sillä muita opettamalla kaikki oppivat. Tarkista kuitenkin oppilaan tietojen oikeellisuus. Pyydä oppilaita laatimaan toisilleen kysymyksiä kirjan kappaleista, jotta näet, että oppilas on sisäistänyt asian.
- Opetta oppilaita käyttämään omaa maailmantietoaan: kun tekstin saa kiinnittymään oppilaan kokemus- tai tunnemaailmaan, se avautuu hänelle paremmin ja tukee samalla hänen muistiaan.
- Luo luokkaan positiivinen ilmapiiri, jotta oppilaat uskaltavat myös vastata väärin ja esittää yksinkertaisiakin kysymyksiä heille itselleen epäselvistä asioista.

- Anna myönteistä palautetta ja palkitse toivotusta käytöksestä. Palkkioiden käyttäminen on ennalta sovittua ja järjestelmällistä.
- Varaa opetuksessasi aikaa erikseen sekä pelkälle kuuntelulle että muistiinpanojen tekemiselle. Oppilaan voi olla vaikea keskittyä molempiin samanaikaisesti.
- Opeta oppilaille koulussa käytettävä tehtävänantokieli: määritä, merkitse, esitä, jäsennä, listaa, tulkitse, laadi, upota, pohdi, luettele, päättele, kirjoita, keksi, mieti, selitä, kerro, tee.
- Suosi lyhyitä lauseita, etsi synonyymeja, tee selviä kysymyksiä ja selitä vieraat sanat. Käytä tavallista kieltä. Opetä oppilas käyttämään lause- ja tekstiyhteyttä hyödykseen.
- Anna oppilaalle riittävästi aikaa vastata. Varaa nopeimmille lisätehtäviä.
- Päätä tunti niin, että kertaat kotitehtävät ennen tunnin päättymistä ja kirjoitat ne näkyviin taululle.
- Anna tarvittaessa malli kotitehtävän tekemiseksi. S2-oppilas ei aina hahmota pelkästään suullista selostusta. Opettajan, avustajan tai luokkatoverin apua voi hyödyntää tehtävien merkitsemisessä. Varmista, että oppilas on merkinnyt läksyt (tarralappujen käyttö).
- Tee tunnin lopussa lyhyt yhteenveto ja kertaa tunnilla opitut asiat. Aloita seuraava tunti yhteenvedolla aiemmin opitusta.
- Ohjaa oppilas läksykerhoon tai auta läksyt alkuun.
- Anna oppilaalle säännöllisesti palautetta.

Eriyttäminen kokeissa

- Anna riittävästi aikaa.
- Anna oppilaan pitää oppi- tai sanakirjaa mukana kokeessa.
- Anna oppilaan vastata tai tarvittaessa täydentää vastauksia myös suullisesti.
- Näytä kysymykset oppilaalle kokeen alussa tai ennalta.
- Muokkaa kokeen ulkoasua (esim. leikkaaminen suikaleiksi, kopioiminen suuremmaksi).
- Käytä samoja tehtävänantoja kuin tavallisestikin opetuksessa.
- Anna uusintamahdollisuus.
- Anna oppilaan ottaa omat muistilaput tai miellekartta mukaan kokeeseen.
- Anna oppilaan kirjoittaa vastaukset tietokoneella.
- Salli kokeiden suorittaminen tarvittaessa erityisopetuksessa ja/tai muussa pientilassa.
- Laadi koe niin, että helpot tehtävät ovat ensin, keskitason tehtävät sitten ja vaikeimmat tehtävät ovat viimeisinä.
- Laadi koe niin, että keskeisen oppiaineksen osaaminen näkyy.
- Lue tehtävien instruktio ääneen ja tarvittaessa tulkitse ne. Hyödynnä tarpeen mukaan eriyttäviä työtapoja.

Lähteet

Elinvoimaa kansainvälisyydestä. Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma, päivitys 2019. Etelä-Pohjanmaan liitto.

https://epliitto.fi/wp-content/uploads/2020/11/B_90_Elinvoimaa_kansainvalisyydesta_Etela-Pohjanmaan_kansainvalistymisen_toimintaohjelma_paivitys_2019.pdf

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Kotouttamispalvelut, Työ- ja elinkeinoministeriö

<http://tem.fi/kotouttamispalvelut>

Pakolaisten vastaanotto – tietopaketti kunnille

<https://kotoutuminen.fi>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tiedot>

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esiopetus/419551/tiedot>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tiedot>

Maahanmuuttajaoppilas esi- ja perusopetuksessa Seinäjoella, 2017

https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/03/Maahanmuuttajaoppilas_2017.pdf

Meirän vasu. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

<https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/04/Meiran-vasu-Seinajoen-kaupungin-varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>

Verkkolähteet

- <https://www.opi.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu-oppilaitoksissa>
- <https://www.valteri.fi/artikkelit/hyvinvointitaidoista-tukea-oppimiseen-ja-koulunkayntiin-koulusta-kantavin-siivin-elamaan/>
- <https://opintopolku.fi/wp/ammattillinen-koulutus/ammattillisen-koulutuksen-valintaperusteet-kayttoon/kielikokeet/>
- <https://okm.fi/maahanmuuttajien-luku-ja-kirjoitustaidon-koulutus>

Lue lisää

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/pvalmistava/1541511/tekstikappale/1541484>

Eteläpohjalainen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 2016

<https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/04/Perusopetukseen-valmistavan-opetuksen-opetussuunnitelma.pdf>

Valmistavaan opetukseen sopivaa opetusmateriaalia

<http://www.moped.fi/materiaali/index.html>

Suomi toisena kielenä (S2) -opetus

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomi-toisena-kielena-opetus>

Kielestä koppi – Oppimateriaali kielitietoiseen perusopetukseen

<https://sites.utu.fi/minasta-ja-kielesta-kiinni/>

Oppimateriaali sisältää pedagogista taustatietoa opettajille, tulostettavaa ja digitaalista materiaalia oppilaille sekä toiminnallisia ja yhteisöllisiä tehtäviä.

Kielitietoisen pedagogiikan kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Kielipeda-työväline

https://www.utu.fi/sites/default/files/media/Kielipeda_A5_UTU_ilman_leikkuuvaroja_verkkosivulle.pdf

Oppimisen tukeminen kielen eri osa-alueilla

Maahanmuuttajaoppilas esi- ja perusopetuksessa Seinäjoella, 2017

https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/03/Maahanmuuttajaoppilas_2017.pdf

Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2021

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kotoutumiskoulutus>

Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus

<https://dived.fi/kieli-ja-kulttuuritietoinen-opetus/>

Maahanmuuttotaustaiset oppijat

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/maahanmuuttotaustaiset-oppijat>

Maahanmuuttajien koulutus Suomessa

<https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/maahanmuuttajien-koulutus/>

Maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus

<https://okm.fi/maahanmuuttajien-luku-ja-kirjoitustaidon-koulutus>